

Příloha 1.

Příklady konverzačních pravidel

Pravidlo nepřítomnosti vyslychajícího	<ul style="list-style-type: none">• „Nebyl/a jsem u toho. Nevím, co se stalo. Nemůžu ti pomoci s odpovídáním na otázky. Ale zajímá mě, co si myslíš, co si pamatuješ, a co cítíš. A to je důležité.“ (DNE Interview)• „Nevím, co se ti stalo. Nebudu ti moci říci odpovědi na mé otázky.“ (Lyon, 2017)• „Já jsem u toho nebyl/a. Řekni mi všechno, co víš.“, „Jediný/á, kdo mi může povědět, co se stalo, jsi ty.“ (Krähenbühl et al., 2015)
Pravidlo „já nevím“	<ul style="list-style-type: none">• „Pokud neznáš odpověď, řekni mi, že nevíš. Nehádej. Nevymýšlej si nic, co není pravda. Ale pokud odpověď znáš, řekni ji.“ (Liefwaard et al., 2016)• „Některé otázky budou jednoduché, ale některé mohou být těžké. Nečekám, že znáš odpověď na všechny otázky nebo že si pamatuješ všechno. Jenom mi řekni to, co si to pamatuješ nebo na co znáš odpověď. Je důležité, abys mi řekl, když neznáš odpověď. Řekni: ‚já nevím‘, nebo ‚já si to nepamatuju.‘ Ale pokud znáš odpověď, řekni mi ji.“ (DNE Interview)• „Pokud se tě zeptám na otázku a ty neznáš odpověď, jen řekni: ‚Já nevím.‘ Takže když se tě zeptám, co jsem měl dnes k snídani, co řekneš?“ [Počkejte na odpověď.] Pokud dítě řekne „já nevím,“ odpovězte: „Správně, to nemůžeš vědět.“ Pokud dítě hádá odpověď, řekněte: „Ne, mě přece neznáš a nebyl/a jsi u mě, když jsem měl/a dneska snídani, takže to nevíš. Když nebudeš vědět odpověď, nehádej prosím, jenom řekni, že nevíš. Ale pokud něco víš, nebo si to pamatuješ, je důležité, abys mi to řekl/a, jo?“ (NICHD Protocol)• „Teď, když tě znám lépe, chci si promluvit o nějakých pravidlech. Jedno je, že pokud neznáme odpověď, nehádáme ji. Pokud se tě zeptám a ty nevíš odpověď, prostě řekni: ‚já nevím.‘ Tak třeba když se tě zeptám: ‚Jak se jmenuje můj pes?‘ co

	<p>odpovíš?“ [Počkejte na odpověď.] „Ano, správně, nevíš, jak se jmenuje můj pes.“ V případě, že dítě bude jméno psa hádat, vyslychající odpoví: „Ne, ty přeci nevíš, jak se jmenuje můj pes. Pamatuj, že pokud něco nevíš, řekni mi to. Zkusíme to znova. Jak se jmenuje moje sestra?“ (Lyon, 2017)</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Budeme si povídat jenom o věcech, které si pamatuješ/které víš, a které jsou pravda. Když nebudeš vědět, prostě řekni: ‚já nevím‘ nebo ‚nejsem si jistý/á.‘ Nechci, abys hádal/a.“, „Nevadí/je v pořádku, když nebudeš něco vědět.“, nebo „Neboj se říct ‚já nevím‘, nejsou zde žádné správné ani špatné odpovědi. Nevymýšlej si věci jen, protože si myslíš, že chci, abys něco řekl.“ (Krähenbühl et al., 2015)
<p>Pravidlo „já nerozumím“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Pokud se tě zeptám na otázku, které nerozumíš, jenom řekni: ‚Nerozumím.‘“ (NICHD Protocol) • „Pokud se tě zeptám na otázku a ty nevíš, co tím myslím, nebo co říkám, můžeš říci ‚nevím, co tím myslíš.‘ Zeptám se tě jinak.“ (Lyon, 2017) • „Někdy se možná zeptám na otázku, které nerozumíš. Některé otázky budou jednoduché a některé těžké. Když se tě zeptám na otázku, které nerozumíš, tak mi to řekni. Zeptám se tak, abys mi rozuměl/a. Můžeš říct: ‚Nerozumím. Nechápu to.‘, nebo ‚Řekni mi to jinak.‘“ (DNE Interview) • „Dalším pravidlem je, že když řeknu něco, čemu nerozumíš, řekni mi, že nerozumíš. Tak například: ‚Je moje košile károvaná?‘ [Počkejte, až dítě odpoví, že nerozumí.] ‚Děkuju, že jsi řekl/a, že nerozumíš. Zeptám se jinak. Řekneš mi vždy, když nebudeš rozumět?‘“ (Forensic Interviewing Protocol) • „Každý chápeme věci jinak a rozumíme věcem jinak. Může se ti zdát, že něčemu nerozumíš, protože se tě zeptám na otázku, kterou nechápeš nebo použiju nějaké slovo, které jsi před tím neslyšel/a. Je důležité, abys mi rozuměl/a. Řekni jenom: ‚Já ti nerozumím, řekni to znova‘, nebo ‚O čem to mluvíš?‘“ (Krähenbühl et al., 2015)

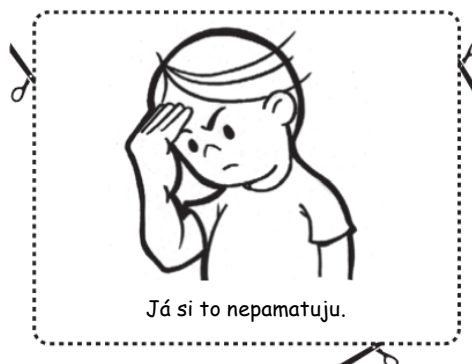
<p>Pravidlo „oprav mě“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Pokud udělám chybu nebo řeknu něco špatně, když se tě ptám, chci, abys mě opravil/a. Řekni mi, když udělám chybu. Když řeknu něco špatně, řekni mi, že je to špatně.“ (DNE Interview) • „Někdy lidé něco řeknou omylem špatně. Pokud já řeknu něco špatně, chci abys mi to řekl/a. Např.: „Jak se ti líbí, když ti je 10 let?“ (šestiletému dítěti) [Počkejte na odpověď.] „Ano, není ti deset let, jsem rád/a že jsi mi to řekl/a. Opravíš mě, když řeknu něco špatně?“ (Forensic Interviewing Protocol) • „Pokud řeknu něco, co je špatně, řekni mi to. Takže když řeknu, že jsi holčička a jsou ti dva roky [při výslechu pětiletého chlapce], co bys odpověděl?“ Pokud to dítě pouze popře bez opravení, řekněte: „Co bys řekl, kdybych udělal chybu a řekl/a jsem, že jsi dvouletá holčička?“ [Počkejte na odpověď]. Povzbud'te dítě, pokud vám dá správnou odpověď: „Správně, teď víš, že mě máš opravit, když udělám chybu, nebo řeknu něco, co není správně.“ Špatnou odpověď opravte: „Ne, nejsou ti dva roky. Je ti 5 let. Takže když řeknu, že jsi holčička, co bys mi na to řekl?“ Povzbud'te dítě, pokud odpoví správně, špatnou odpověď opravte a znovu pravidlo procvičte: „Takže když řeknu, že teď právě stojíme, co bys mi na to řekl?“ [Počkejte na odpověď] (NICHD Protocol) • „Potřebuju, abys mě opravil/a, když řeknu něco špatně. Je důležité, abych správně pochopil/a, co mi říkáš.“ (Krähenbühl et al., 2015)
<p>Pravda nebo lež</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Jak si tu dnes povídáme, je důležité, abys mi řekl/a pravdu. Řekni mi jen to, co se doopravdy stalo. Nic si nevymýšlej. Nehádej.“ (DNE Interview) • Použijte sérii konkrétních vět a příkladů, např.: „Já sedím. Je to pravda nebo lež?“ [Počkejte na odpověď] „Ano, to je pravda, já sedím. Co když řeknu, že běháš, je to pravda nebo lež?“ [Počkejte na odpověď] „Ano, ty sedíš, takže věta ‚ty běháš‘ není pravdivá, je to lež. Vidím, že chápeš, co je pravda. Tenhle pokoj je místo, kde máš říkat jenom pravdu. Když si spolu budeme dnes

	<p>povídat, je důležité, abys mi řekl pravdu – co se doopravdy stalo. Budeš mi dnes říkat pravdu?“ (Forensic Interviewing Protocol)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neptejte se na definování abstraktních pojmů jako např.: „Co znamená lhát? Řekneš mi, co je to pravda?“ (Forensic Interviewing Protocol) • „Mojí prací je povídat si s dětmi o věcech, které se jim staly. Potkávám se s hodně dětmi, takže mi mohou říct pravdu o tom, co se jim stalo. Je velmi důležité, abys mi dnes říkal/a pravdu o tom, co se ti stalo.“ (NICHD Protocol) • „Je opravdu důležité, říci mi pravdu. Slibuješ, že budeš říkat pravdu?“ Poté, co dítě odpoví, vyslychající se zeptá: „Budeš mi říkat nějaké lži?“ Někdo doporučuje použít slovo <i>slibit</i> („Budeš mi říkat pravdu?“ není dostačující). Zároveň skutečnost, že dítě na první otázku („Slibuješ, že budeš říkat pravdu?“) odpoví kladně, a na druhou záporně („Budeš mi říkat nějaké lži?“), vede u dítěte k většímu soustředění (Lyon, 2017). • ABE Protocol zařazuje speciální přílohu k procvičení pravdy a lži: „Je důležité, abys mi řekl pravdu o tom, co se ti stalo. Takže než začneme, chci se ujistit, že víš, jaký je rozdíl mezi pravdou a lží. Povím ti příběh o Honzovi. Honza si hrál v kuchyni s míčem, až míč narazil do okna. Okno se rozbilo a Honza běžel do svého pokoje. Když Honzova máma uviděla rozbité okno, zeptala se Honzy, jestli rozbil okno. Honza řekl: ‚Ne, mami.‘ Říkal Honza pravdu, lež, nebo nevíš?“ [Počkejte na odpověď dítěte.] „Co měl Honza říct?“ [Počkejte na odpověď dítěte]. U starších dětí lze příběh s rozbitým oknem nahradit např. kouřením v ložnici.
<p>Upozornění, že dítě může používat jakýkoliv jazyk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Můžeš použít jakákoliv slova, na tom nezáleží.“ (Krähenbühl et al., 2015)

Příloha 2.

Myšlenkové karty (angl. Thinking cards) sloužící k podpoře dítěte v užití pravidel

Karty ukazuje dospělý při vysvětlování konverzačních pravidel.

Příloha 3.

Statistika Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky

Statistika se týká celkového počtu dětí (chlapců a dívek) u jednotlivých druhů trestné činnosti páchané na dětech od r. 2005 do r. 2021.

	Počet dětí													
	tělesné týrání		psychické týrání		sexuální zneužívání		dětská pornografie		dětská prostituce		zanedbávání dětí		celkem	
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
2005	350	347	325	297	121	543	9	3	0	7	N/A	N/A	802	1188
2006	310	246	228	224	91	494	10	9	3	5	N/A	N/A	642	978
2007	329	259	274	343	109	561	3	5	0	1	N/A	N/A	715	1169
2008	365	306	291	277	103	629	0	3	0	4	N/A	N/A	759	1219
2009	334	260	255	303	155	661	7	7	2	2	1431	1030	2184	2263
2010	343	334	392	434	153	633	8	18	8	4	1949	1511	2853	2934
2011	388	350	479	474	166	640	10	23	3	6	2270	1833	3316	3326
2012	461	375	475	477	158	655	6	27	1	21	2626	2243	3727	3798
2013	491	368	545	522	157	731	8	25	1	16	2447	2216	3649	3878
2014	411	376	556	615	184	748	16	71	2	15	2875	2609	4044	4434
2015	362	324	514	554	125	620	10	47	2	13	3 628	3 234	4641	4792
2016	317	309	480	507	185	595	15	51	4	19	3 576	3 358	4577	4839
2017	339	296	449	460	120	609	8	111	2	7	3 350	3 178	4268	4661
2018	280	251	458	508	146	574	27	124	0	2	3 447	3 361	4358	4820
2019	308	265	435	462	128	623	34	80	1	7	3 588	3 322	4494	4759
2020	298	244	403	371	106	514	19	54	1	4	2 871	2 654	3698	3841
2021	281	244	380	366	103	609	10	90	2	6	2 919	2 609	3695	3924

Příloha 4.

Investigativní výslech odvozený z NICHD Protokolu

1) Instrukce „já nevím“

Pokud se tě zeptám na otázku a ty na ni neznáš odpověď, jenom řekni: „Já nevím.“

Pokud se tě zeptám „Jak se jmenuje můj pes?“, tak co odpovíš? [...] Ano, protože to nevíš. Ale co když se tě zeptám „Máš psa?“ [...] Ano, protože to víš.

2) Instrukce „já nerozumím“

Pokud se tě na něco zeptám a ty nevíš, co tím myslím, nebo co říkám, řekni „Nevím, co tím myslíš.“ Zeptám se jinak.

Takže když se tě zeptám „Jaké je tvoje pohlaví?“, co řekneš? [...] To protože „pohlaví“ je těžké slovo, měl/a bych se zeptat „Jsi chlapec nebo dívka?“

3) Instrukce opravit vyslychajícího

Někdy udělám chybu nebo řeknu něco špatného. Pokud se to stane, řekni mi, že je to špatně.

Takže když řeknu „Je ti 30 let,“ co řekneš? [...] Ok, takže kolik ti je let?

4) Instrukce ignorujícího vyslychajícího

Nevím, co se ti stalo. Nemůžu ti říci odpovědi na mé otázky.

5) Slib říci pravdu

Je opravdu důležité, abys mi řekl/a pravdu. Slibuješ, že mi řekneš pravdu? Budeš mi říkat nějaké lži?

6) Návčik vyprávění

a. Co dělá rád/dělá nerad

Nejprve bych chtěl/a, abys mi řekl/a, co rád/a děláš. (Následují otázky typu „Řekni mi o tom víc.“)

Ted' mi řekni více o tom, co neděláš rád. (Následují otázky typu „Řekni mi o tom víc.“)

b. Poslední narozeniny

Ted' mi řekni o tvých posledních narozeninách. Pověz mi vše, jak se odehrálo. (Následují otázky typu „A co se stalo pak?“)

7) Obvinění

(Pokud dítě přizná zneužití, přeskočte na další fázi. Předem se rozhodněte, jaké otázky položíte.)

a. Řekni mi, proč jsem si přišel/la s tebou popovídat

Nebo „Řekni mi, proč jsi přišel/la si za mnou popovídat.“

Je pro mě důležité, abych věděl/a, proč jsem za tebou přišel/la nebo proč jsou přišel/la ty za mnou.

b. Slyšel/a jsem, co jsi viděl/a

Např. „*Slyšel/a jsem, že jsi minulý týden viděl/a policistu. Řekni mi, o čem jste mluvili.*“

c. Někdo se bojí

Např. „*Bojí se maminka, že se ti něco stalo? Pověz mi, o co se bojí.*“

d. Někdo tě obtěžoval

Např. „*Slyšel/a jsem, že ti někdo tě možná obtěžoval. Řekni mi o tom vše.*“

e. Něco nebylo správné

Např. „*Slyšel/a jsem, že ti někdo udělal něco, co nebylo správné. Řekni mi o tom vše.*“

8) Rozvinutí obvinění

Řekl jsi, že (zopakování obvinění). Řekni mi vše, co se stalo.

Např. „*Řekl jsi, že ti strýc Bill ublížil na pindikovi. Řekni mi vše, co se stalo.*“

9) Následují otázky typu „Řekni mi o tom víc“ a „Co se stalo dále“

Vyhnete se otázkám ano/ne a otázkám nuceného výběru.

10) Vícečetné události

Stalo se (zopakování obvinění) jednou nebo víckrát?

Řekni mi vše, co se stalo tehdy, kdy si toho pamatuješ nejvíce.

Řekni mi vše, co se stalo poprvé.

Řekni mi vše, co se stalo naposledy.

Stalo se to ještě někdy?